

Ercem Erkul



Kıymetli Çocuk Dostu Okurları,

Yoksulluk; fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan hane halklarını ve kırılgan grupları olumsuz yönde etkilemekle beraber, kırılgan gruplardan biri olan çocukları daha yoğun bir biçimde etkilemektedir. Yoksulluktan olumsuz yönde etkilenen çocuklar, temel ihtiyaçlarını giderme, hizmetlerden yeterli derecede yararlanma, fırsatlara erişme, yapabilirlikler gibi temel haklarına ilişkin konularda sorunlar yaşayabilmektedir. Buna ek olarak, yoksul bir hane halkında veya çevrede büyüyen çocuklar, nitelikli besin kaynaklarına erişememe, fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerinin korunamama, hane halkı veya akranları tarafından ihmal ve istismara uğrama, eğitim hayatından erken ayrılma gibi olumsuz durumlara maruz kalmaktadır.

Yoksulluk, mücadele edilmesi ve azaltılması gereken sosyal bir sorundur. Devletler; sosyal politika, program ve sosyal hizmetler aracılığıyla yoksullukla mücadele eder. Avrupa ülkelerinin mutlak yoksullukla mücadelesi olumlu olsa da bu ülkelerde göreceli yoksulluk hâlâ süregelen bir olgudur. Son dönemlerde hayatımızda önemli bir yer işgal eden Covid-19 salgını, afetler (sel ve özellikle deprem) ve göç ile beraber bölgesel ve uluslararası çatışmaların olması (*yakıt yoksulluğu, gıda krizi, zorunlu göç, refakatsiz çocuklar vb.*) dünya genelinde çocuk yoksulluğunun artmasına neden olmuş ve özellikle Avrupa ülkelerinde mutlak yoksulluk oranının artmasına, buradan yola çıkarak mutlak ve göreceli çocuk yoksulluk oranının da artmasına neden olduğu söylenebilir.

7

Çocuk ve
Medeniyet
2023

Bu durum, çocuk yoksulluğu istatistiklerine yansımıştır. 2022 yılına ilişkin AB-27'ye ait sosyal transferler yapıldıktan (*eş değer medyan gelir %60*) sonra çocuk yoksulluğu oranının yaklaşık %20 olduğu görülmektedir. Başka bir

ifadeyle AB-27’de her 100 çocuğun 20’sinin görel olarak yoksul olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, çocuk yoksulluğu ile mücadelede disiplinler arası iş birliğinin yapılması, sorunun çok boyutlu ve bütüncül bir şekilde ele alınması ve bilimsel araştırmalarla desteklenmesi hayati bir öneme sahiptir.

Bu bağlamda, Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıl dönümüne ithafen Çocuk ve Medeniyet dergisinin 14. sayısında “Çocuk Yoksulluğu”na ilişkin beş araştırma ve beş derleme makale, bir vaka sunumu, bir görüş makalesi, iki kitap inceleme, bir çeviri ve bir günlük yazısına yer verilmiştir.

İlk araştırma makalesi, Sayın Prof. Dr. Yasemin Özkan ve arkadaşları tarafından yazılan “Çocuk Yoksulluğu ve Çocuk İşçiliği ile Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Pikolo Derneği ve Türk Kızılayı Derneği Örneği” başlıklı çalışmalarıdır. Bu çalışma; çocuk yoksulluğu ve çocuk işçiliği alanında çalışan STK’ların çocuk işçiliğini ve çocuk yoksulluğunu önlemedeki rolü ve sorunun çözümüne ilişkin görüş ve önerilerini ele almaktadır.

İkinci araştırma makalesi, “Çocuk Yoksulluğu ile Mücadelede Erken Müdahale Merkezi Olarak Çocuk Kütüphanelerinin Önemi” başlığıyla Sayın Prof. Dr. Asiye Kakırman Yıldız tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada, dezavantajlı ailelerin ve ailesinden dolayı zorunlu dezavantajlı olan çocukların akademik, dil ve bilişsel düzeylerinin okul dışı öğrenme ortamı olan çocuk kütüphaneleri aracılığı ile yükseltilmesinin mümkün olup olmadığı ve çocuk kütüphanelerinin erken müdahale merkezi olarak nasıl kullanılabileceği örnek bir proje üzerinden sunulmuştur.

Üçüncü araştırma makalesi, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Gültekin Akçay ve Sayın Beyza Cettanır tarafından kaleme alınan “Televizyon Dizilerinde Yoksulluğun Binbir Yüzü” başlıklı çalışmalarıdır. Yoksulluk çalışmalarında önemli bir tartışma konusu olan çocuk yoksulluğu, medyada en az ele alınan konulardan biri olması hasebiyle bu çalışma, televizyon dizilerinde yoksul çocuk temsillerini incelemiştir.

“Çocuk İşçiliğinin Yeni Yüzü: Kidfluence” başlıklı dördüncü araştırma makalesi, Sayın Özlem Gözen ve Sayın Günseli Ayça Şaldırak tarafından kaleme alınmıştır. Kidfluencerların birer çocuk işçi olarak dijital endüstriye katılım şeklini anlayabilmek amacıyla yapılan bu çalışmada, Instagram uygulamasında #kidfluence etiketiyle paylaşılan fotoğraflar incelenmiştir.

“Çocuk Yoksulluğunun Sanat Tarihi Perspektifinden İncelenmesi” başlıklı son araştırma makalesi Sayın Evin Uygur tarafından yazılmıştır. Bu çalışmada, çocuk yoksulluğu sanat tarihi disiplini içinde gerçekçilik akımının

sanat anlayışı olan “toplumsal gerçekçiliğin” 20. yüzyıldaki yansımaları ele alınmıştır.

Derginin bu sayısında “Çocuk Yoksulluğu” konusunu ele alan beş derleme makale de yer almaktadır. İlk derleme makale, Sayın Doç. Dr. Veda Bilican Gökkaya tarafından yazılan “Çocuk Yoksulluğu: Neden, Sonuç ve Çözüm Ekseninde Eğitim Faktörü” başlıklı çalışmadır. Bu çalışmada, yoksulluğun çocuklar üzerinde birçok etkisi olsa da özellikle çocuk yoksulluğunun hem nedeni ve sonucu hem de önemli çözüm yollarından biri olan eğitim faktörü üzerinde durulmuştur.

İkinci derleme makale, “Çocuk Yoksulluğu ile Mücadelede Sosyal Güvenlik” başlığıyla Sayın Doç. Dr. Hicran Atatanır tarafından kaleme alınan çalışmadır. Çocuk yoksulluğuyla mücadelede sosyal güvenlik sisteminin işlevsel bir rol oynaması gerektiğini savunan çalışmada, çocuk yoksulluğuyla mücadele olgusu sosyal güvenlik hakkı temelinde ele alınmıştır.

Üçüncü derleme çalışma ise, Sayın Fadime Kübra Ozan ve Dr. Öğr. Üyesi Sayın Sevinç Pehlivan Sütü tarafından yazılan “Covid-19 Dönemimin Görünmeyen Yüzü: Çocuk İşçiliği” başlıklı makaledir. Bu makalede Covid-19 döneminin çocuk işçiliği üzerine etkisini değerlendirmiştir.

“Yoksulluk ve Çevre Bağlamında Çocukların Geleceğini Tartışmak: Okul Sosyal Hizmeti Perspektifinden Bakış” başlık dördüncü derleme makale, Sayın Berceste İltar tarafından yazılmıştır. Bu çalışmanın temel amacı yoksulluk, çocuk yoksulluğu ve neden-sonuç ilişkisine değinilmesi, yoksulluk-çevre ilişkisini ortaya çıkarılması, bu bağlamda okul sosyal hizmetinin sorumluluklarını, konumunu ve önemini açıklamaya çalışmaktır.

Son derleme makale, Sayın Aybüke Burcu Er tarafından kaleme alınan “Avrupa Refah Devletleri’nin Çocuk Yoksulluğu Sorununa Yönelik Politikaları ve Covid-19’un Etkileri” başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmada AB refah devletlerinde çocuk yoksulluğu incelenerek, söz konusu sorunun çözüme muhtaç küresel bir mesele olduğu üzerinde durulmuştur.

Derginin bu sayısında bir de vaka sunumu bulunmaktadır. Sayın Doğukan Catulay ve Sayın Doç. Dr. Zilan Uğurlu, “Çocuk Yoksulluğu Bağlamında Sosyal Hizmet Planlı Müdahale Süreci: Örnek Vaka Sunumu” başlıklı çalışmasıyla katkı vermiştir. Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında, yoksulluk nedeniyle ortaya çıkan sosyal dışlanma ve akran zorbalığı sonucunda oluşan hak ihlalinin ortadan kaldırılmasına yönelik, kurgusal bir vakanın sosyal hizmet planlı müdahale süreci aşamalarında gerçekleştirilen uygulamalarla aktarılması amaçlanmıştır.

Dergide bir de üstün yetenekli çocuklarla ilgili görüş makalesi yer almaktadır. “Üstün Yeteneği Tanılamaya Yönelik Alternatif bir Model Önerisi” başlıklı yazısında Sayın Dr. Öğr. Üyesi Şule Demirel Dinceç tarafından bir tanılama model önerisi yapılmaktadır.

Derginin bu sayısında iki kitap inceleme ve bir çeviri yazısı bulunmaktadır. İlk kitap inceleme yazısı, Sayın Gamze Taflan tarafından ele alınan “Çocukların Kayıp Sürecinde Rehberlik: ‘Yas ve Çocuk’ Kitabı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı kitap incelemesidir. Yazar, ebeveynini veya bir yakını kaybeden çocukların yas dönemlerinin sağlıklı bir şekilde atlatılmasını öne çıkaran Doç. Dr. Mustafa Uslu’nun “Yas ve Çocuk” başlıklı eserini incelemiştir. İkinci kitap inceleme yazısı ise Sayın Hilal Kazıcı tarafından ele alınan “Narsisizmin Zehirli Dikeni: Çocuk Düşmanlığı” başlıklı kitap incelemesidir. Yazar, çocuklara karşı beslenen önyargıyı gün yüzüne çıkartan Elisabeth Young Bruehl’in “Çocuk Düşmanlığı: Çocuklara Karşı Önyargıyla Yüzleşme” başlıklı eserini incelemiştir. Bu sayıda ayrıca, Hakkı Baha Pars’ın “Monolog-Ben Filozof Oldum” adlı eserinin Sayın Muhammet Kemaloğlu tarafından yapılan Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine transliterasyonuna yer verilmektedir.

Çocuk refahı konusunda uzun yıllardır hassasiyeti bulunan, bu konuda çok sayıda kitabı ve çalışması olan ve son olarak Cumhuriyetimizin 100. yılında “Çocuk Yoksulluğu” temalı sayıyı öneren Sayın Mustafa Ruhi Şirin, “Çocukların Payına Yoksulluğu Düşüren Dünya” başlıklı günlüğüyle katkıda bulunmuştur. Bu günlük, 2002-2023 yılları arasında çocuk yoksulluğuna ilişkin yazar tarafından tutulan günlüklerini içermektedir.

Derginin bu sayısı, teorik bilgiden pratik bilgiye; sosyal hizmetten, sanat tarihine; çocuk işçiliğinden çocuk yoksulluğuna yönelik kapsamlı ve disiplinler arası bir içeriğe sahip olarak okurlara sunulmaktadır. “Çocuk Yoksulluğu” temalı özel sayının hazırlanmasında emeği geçen yayın ve editör kurulumuza, yazarlarımıza, hakemlerimize ve çocuk dostu okurlarımıza teşekkürü bir borç biliriz.

Son söz olarak, tarihimizin en zorlu döneminde bağımsızlık mücadelesinde bizlere önderlik eden ve bağımsızlık meşalesini Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılına taşımamıza fikirleriyle yol gösteren Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ü ve arkadaşlarını sevgi, saygı, özlem ve rahmetle yad ediyoruz.